

Podnikanie kúpeľných podnikov v novom ekonomickom prostredí

Darina ELIAŠOVÁ

Úvod

Prírodné liečebné kúpele v Slovenskej republike sú významným fenoménom rozvoja národného hospodárstva vzhľadom na bohaté zastúpenie prírodných liečivých zdrojov na celom území štátu. Poskytovanie kúpeľných služieb na báze využitia daných zdrojov tvorí podstatu podnikateľských činností kúpeľných podnikov. Aj keď pojem *kúpeľný podnik* sa oficiálne nikde neuvádza, treba vychádzať z Obchodného zákonníka, ktorý podnik definuje ako súhrn hmotných, nehmotných a osobných zložiek podnikania. Uvedené atribúty splňajú všetky podnikateľské subjekty v kúpeľníctve, pritom rozhodujúca časť je v súkromnom vlastníctve, v právnej forme akciovej spoločnosti. Kúpeľný podnik vo funkcii podnikateľského subjektu má osobitosti vyplývajúce zo zamerania podnikateľskej činnosti, t. j. z poskytovania komplexnej kúpeľnej starostlivosti.

Príspevok sa zameriava na vývoj organizačného usporiadania kúpeľných organizácií na Slovensku a zmenu vlastníckych vzťahov vzhľadom na spoločensko-ekonomické zmeny a ich vplyv na fungovanie kúpeľných podnikov v trhovej ekonomike. Zároveň poukazuje na problémy ich pôsobenia v nových ekonomických podmienkach spojené najmä s finančnými tokmi. Slobodný trh, vo väzbách na vývojové trendy v uspokojovaní potrieb, kúpeľným podnikom ponúka nové príležitosti. Prejavujú sa v príprave a realizácii nových produktov či produktových balíkov pre kúpeľných klientov, bez ktorých by podnikanie nemalo zmysel.

Konferenčný príspevok sa opiera o poznatky získané z riešenia výskumného projektu VEGA 1/1229/04 Pozícia kúpeľníctva v súčasných spoločensko-ekonomických podmienkach a perspektívy jeho rozvoja a interného grantu č. 0148/00 Komericializácia verejných služieb s aplikáciou na zdravotníctvo.

1. Východisková pozícia

V roku 1969 v bývalej ČSSR došlo k oddeleniu slovenských a českých kúpeľných podnikov, keď z Československých kúpeľov a žriediel vznikli dve samostatné organizácie – Slovenské kúpele a žriedla so sídlom v Bratislave a České kúpele a žriedla so sídlom v Prahe. V uvedenej štruktúre pretrvávali do vyriešenia štátoprávneho usporiadania Českej a Slovenskej Federatívnej republiky po politickom prevrate v novembri 1989.

Transformačné zmeny po roku 1989 výrazne zasiahli oblasť kúpeľníctva, ktoré sa v prieniku zdravotníctva a cestovného ruchu pokladá za jedno z najzaujímavejších, najlukratívnejších a najperspektívnejších odvetví ekonomických činností v Slovenskej republike. Prvým podnetom na transformáciu slovenského

kúpeľníctva bolo uznesenie Výboru Slovenskej národnej rady pre sociálnu politiku, zdravotníctvo a sociálne vzťahy č. 176; predmetom rokovania Slovenskej národnej rady bolo v júli 1991. Od uvedeného času sa problematikou kúpeľníctva Národná rada Slovenskej republiky zaoberala niekoľkokrát. Vyústením týchto rokovaní bolo prijatie zákona č. 538/2005 Z. z. *o prírodných liečivých vodách, prírodných liečebných kúpeľoch, kúpeľných miestach a prírodných minerálnych vodách a o zmene a doplnení niektorých zákonov* (označovaný ako kúpeľný zákon), ktorý garantuje ochranu prírodných liečivých zdrojov a prírodných liečebných kúpeľov v Slovenskej republike. Zákon bol schválený v Národnej rade Slovenskej republiky 27. októbra 2005 s platnosťou od 1. januára 2006.

Na základe uvedeného zákona Ústredným orgánom štátnej správy pre prírodné liečebné kúpele, prírodné liečivé zdroje a prírodné minerálne vody je Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, správnym orgánom je Štátna kúpeľná komisia zriadená na ministerstve zdravotníctva a kúpeľný dozor uskutočňuje Inšpektorát kúpeľov a žriediel. Kúpeľné podniky pôsobia ako samostatné podnikateľské subjekty bez toho, aby ich činnosť zastrešovala ústredná organizácia, ako tomu bolo v minulosti. Organizačné začlenenie jednotlivých kúpeľných organizácií do jedenástich podnikov rešpektovalo územný princíp. V období pred privatizáciou slovenské liečebné kúpele mali charakter štátnych podnikov s nasledovnou priestorovou organizáciou:

- **Bardejovské kúpele, š. p.** Bardejovské kúpele
- **Bojnice, š. p.** Bojnice
Nimnica
- **Dudince, š. p.** Dudince
Sklené Teplice
- **Lúčky, š. p.** Lúčky
Korytnica
- **Nový Smokovec, š. p.** Štrbské Pleso
Nový Smokovec
Horný Smokovec
Lučivná
Štós
Vyšné Ružbachy
- **Piešťany, š. p.** Piešťany
Smrdáky
- **Rajecké Teplice, š. p.** Rajecké Teplice
Kunerád

- **Turčianske Teplice, š. p.** Turčianske Teplice
- **Sliach, š. p.** Sliach
Brusno
Číž
Kováčová
- **Trenčianske Teplice, š. p.** Trenčianske Teplice
- **Slovthermae, š. p.** Kúpeľný komplex Diamant v
Dudinciach

2. Privatizácia kúpeľov

Súčasná situácia kúpeľných podnikov sa odvíja od realizovanej privatizácie. Podľa privatizačných projektov z roku 1993 reštrukturalizácia štátnych podnikov Slovenské liečebné kúpele bola zacielená na založenie akciových spoločností. 51 % akcií sa vyčlenilo pre súkromný sektor; bezodplatne 5 % - 10 % akcií pre obce a 20 % - 34 % pre Všeobecnú zdravotnú poisťovňu; 3 % na reštitúcie; zvyšok na kupónovú privatizáciu. Od tohto zámeru sa však privatizačné projekty odchýlili. Podiel akcií obciam sa zvýšil na 10 %, podiel akcií na predaj vo verejnej súťaži sa zvýšil na 51 % a podiel akcií pre Fond národného majetku Slovenskej republiky sa znížil na 20 – 34 %. Dôvodom tejto úpravy bola skutočnosť, že ponechanie väčšinového podielu majetku štátu a možnosť získať zahraničný kapitál sa navzájom vylučovali. Akcie kúpeľov v tom čase získali aj zdravotné poisťovne. Najúspešnejšia bola Všeobecná zdravotná poisťovňa. V súčasnosti sa zdravotné poisťovne usilujú cenné papiere získané od Fondu národného majetku z privatizácie slovenských liečebných kúpeľov predat', lebo výnosy z nich sú zanedbateľné a neprestajným zvyšovaním základného imania zo strany majoritných vlastníkov kúpeľov sa ich hodnota znižuje.

Hlavná privatizačná vlna slovenských liečebných kúpeľov prebehla v rokoch 1995 – 1997, keď sa uskutočnil prevod majetku štátu do vlastníctva nových nadobúdateľov. Privatizácia kúpeľov prebiehala podľa zásad privatizácie zdravotníckych zariadení s tým rozdielom, že akcie kúpeľov vo väčšine získali vopred určení nadobúdateľia. Pomerne nízke nadobúdacie ceny boli určené domácim záujemcom s rozložením splátok na niekoľko rokov a s možnosťou odratávania investícií. Najlacnejšie boli Kúpele Nimnica a Liečebné termálne kúpele Sklené Teplice; najdrahšie Slovenské liečebné kúpele Piešťany a Slovenské liečebné kúpele Trenčianske Teplice.

Osobitnú skupinu tvorili kúpele v rezorte Ministerstva obrany Slovenskej republiky. Vojenské klimatické kúpele Tatranské Matliare a Vojenský kúpeľný ústav Piešťany sa rozhodnutím vlády z 30. novembra 2005 stali akciovými

spoločnosťami. Podľa schválených stanov a zakladateľských listín od januára 2006 pôsobia ako akciové spoločnosti so 100-percentnou účasťou štátu, pritom podiel štátu v budúcnosti nesmie podľa zákona klesnúť pod 51 %. Ako podstatný dôvod v rozhodnutí vlády sa uvádza profesionalizácia armády. Keďže v súčasnosti služby vojenského zdravotníctva na 80 percent využíva civilné obyvateľstvo a iba 20 percent príslušníci ozbrojených síl, takýto krok možno pokladať za odôvodnený.

Ako príspevkové organizácie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pôsobia Kúpeľno-liečebný ústav MV SR Družba Bardejovské Kúpele, Kúpeľno-rehabilitačný ústav MV SR Bystrá Liptovský Ján a Kúpeľno-liečebný ústav MV SR ARCO Trenčianske Teplice. V prípade týchto organizácií sa uvažuje o vytvorení jednej akciovej spoločnosti so 100-percentnou účasťou štátu.

Po zániku systému RM - S¹, ktorý na finančnom trhu pôsobil od r. 1993 do konca roku 2001 a poskytoval informácie o akcionároch akciových spoločností, v súčasnosti ťažko zistiť všetkých akcionárov v jednotlivých kúpeľných podnikoch, keď navyše dochádza k ich reprivatizácii.

V slovenskom kúpeľníctve sa začínajú výrazne presadzovať silné finančné spoločnosti, napr. J & T, Penta Group, Slavia Capital a ďalšie, vrátane zahraničných spoločností so svojím kapitálovým vkladom, ktorý im zabezpečuje úplné či majoritné vlastníctvo kúpeľného podniku. Podnikanie domácich i zahraničných podnikateľských subjektov sa uskutočňuje podľa Obchodného zákonníka.

V súvislosti s privatizáciou a reprivatizáciou kúpeľných podnikov je významná ich ochrana, keď podľa zákona o zdravotnej starostlivosti sa prírodným liečebným kúpeľom poskytuje osobitná ochrana a utvárajú sa priaznivé podmienky na ich rozvoj. Predmetom privatizácie môže byť iba majetok kúpeľných podnikov a nie prírodné liečivé zdroje, ktoré sú štátnym bohatstvom a podľa Ústavy Slovenskej republiky národným majetkom.

3. Kúpeľné miesta a kúpeľné podniky v Slovenskej republike

Lokalizácia kúpeľných miest v Slovenskej republike sa viaže na výskyt neprenosných prírodných liečivých zdrojov, za ktoré sa podľa kúpeľného zákona pokladajú:

- zdroje minerálnych vôd, z ktorých voda je uznaná za prírodnú liečivú vodu,
- klimatické podmienky vhodné na liečenie,
- peloidy – prírodné látky, ktoré vznikli kombináciou geologických, chemických, fyzikálnych, biologických a mikrobiologických procesov a ktoré sa po úprave môžu používať na terapeutické účely,

¹ V súčasnosti fungujú pod značkou RM - S dve hlavné spoločnosti: RM – S Market, o. c. p., a.s a RM – Systém Holding, a. s.

- prírodné liečivé soli a plyny obsiahnuté v prírodných liečivých vodách a iných prírodných zdrojoch, ktoré možno používať na terapeutické účely.

Predmetom ochrany sú iba zdroje s prírodnou liečivou vodou a klimatické podmienky vhodné na liečenie, preto aj podnikanie kúpeľných podnikov sa uskutočňuje na báze týchto zdrojov. V zásade možno prírodné liečebné kúpele členiť na:

- žriedlové – zamerané na balneoterapiu,
- klimatické – zamerané na klimatoterapiu.

Podnikateľské subjekty a ich právna forma je uvedená v tabuľke č. 1.

T a b u ľ
k a č. 1

Kúpeľné miesta a kúpeľné podniky v Slovenskej republike

Kúpeľné miesto	Názov a právna forma podniku
Bardejov. Kúpele	Bardejovské kúpele, a. s.
	Kúpeľno-liečebný ústav MV SR Družba
Bojnice	Kúpele Bojnice, a. s.
Brusno	Kúpele Brusno, a. s.
Číž	Prírodné jódové kúpele, a. s., Číž
Dudince	Kúpele Dudince, a. s.
	SLOVOTHERMAE, Slovenské liečebné kúpele, podnik služieb, š. p.
Horný Smokovec	Kúpele Horný Smokovec, s. r. o.
Kováčová	Kúpele Kováčová, a. s.
Liptovský Ján	Kúpeľno-rehabilitačný ústav MV SR Bystrá Liptovský Ján, prís. org.
Lučivná	Kúpele Lučivná, a. s.
Lúčky	Liptovské liečebné kúpele, a. s. Lúčky
Nimnica	Kúpele Nimnica, a. s.

Nový Smokovec	Kúpele Nový Smokovec, a. s.
	TATRASAN, s. r. o., Nový Smokovec
Piešťany	Slovenské liečebné kúpele Piešťany, a. s.
	Vojenský kúpeľný ústav, Piešťan, prís. org.
Rajecké Teplice	Slovenské liečebné kúpele, a. s., Rajecké Teplice
Sklené Teplice	ZSHP Zdravotnícke služby, s. r. o., Žiar nad Hronom
	Slovenské liečebné kúpele, a. s. Sklené Teplice
Sliač	Kúpele Sliač, a. s.
Smrdáky	Kúpele Smrdáky - pozri Piešťany
Štós	Kúpele Štós, a. s.
Štrbské Pleso	Kúpele Štrbské Pleso, a. s.
Tatranská Kotlina	Sanatórium Tatranská Kotlina, n. o.
Tatranské Matliare	Vojenské klimatické kúpele Tatranské Matliare, príspevková org.
Trenčian. Teplice	Slovenské liečebné kúpele, a. s., Trenčianske Teplice
	Kúpeľno-liečebný ústav MV SR ARCO, Trenč. Teplice, prís. org.
Turčianske Teplice	Slovenské liečebné kúpele Turčianske Teplice, a. s.
Vyšné Ružbachy	Kúpele Vyšné Ružbachy, a. s.

Prameň: Vlastný výskum podľa údajov kúpeľných podnikov.

4. Podnikanie kúpeľných podnikov

Podnikanie kúpeľných podnikov v Slovenskej republike reflektuje politické, legislatívne, ekonomické a sociálne zmeny vyplývajúce z radikálnej transformácie národného hospodárstva. Prechod na trhovú ekonomiku otvoril nové príležitosti, ale zároveň priniesol riziká, na ktoré kúpeľné podniky neboli pripravené. Pokiaľ nový manažment kúpeľného podniku vedel rýchlo reagovať na zmenu podnikateľských podmienok zavádzaním trhového princípu, na kúpeľnom trhu sa primerane etabloval. Podniky, ktoré zotrvali v systéme rokmi zavedeného

socialistického myslenia, zaujali vyčkávaciu taktiku a spoliehali sa na verejné zdravotníctvo, majú pretrvávajúce ekonomické problémy.

Kúpeľníctvo je oblasť podnikania ako každá iná, preto sa tu aplikujú všeobecné právne predpisy platné pre podnikanie právnických osôb. Keďže prírodné liečebné kúpele sú zaradené do kategórie zdravotníckych organizácií, vzťahujú sa na ne právne normy ako na ostatné zdravotnícke zariadenia. Špecifickým je zákon 538/2005 Z. z. a nadväzujúce vyhlášky, na základe ktorých sa podnikanie v kúpeľníctve viaže na využívanie prírodných liečivých zdrojov. Podnet na ich využívanie môže podať právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá prírodné liečivé zdroje mieni využívať na poskytovanie kúpeľnej zdravotnej starostlivosti. Podnet sa podáva na ministerstvo zdravotníctva. Náklady s podaním podnetu znáša osoba, ktorá ho podala.

Rozvoj podnikateľských aktivít v kúpeľnom mieste nesmie ohrozovať súkromné vlastníctvo a činnosť kúpeľných podnikov – prírodných liečebných kúpeľov. Kúpeľný zákon totižto umožňuje aj ďalším podnikateľským subjektom napojiť sa na prírodné liečivé zdroje. Samozrejme, že podnikateľ možno iba pri zabezpečení podmienok trvalo udržateľného rozvoja. Z aspektu ochrany životného prostredia kúpeľné miesto musí spĺňať stanovené podmienky vo vzťahu ku krajine, vnútornú infraštruktúru, stavebné usporiadanie, dopravnú sieť, kúpeľnú liečebnú starostlivosť, sanitárne služby, ubytovanie, stravovanie a ostatné služby.

Vzhľadom na skutočnosť, že kúpeľné služby možno poskytovať v rámci verejných služieb i komerčných služieb, zameriame sa na to, ako uvedené kategórie služieb vplývajú na podnikateľskú činnosť kúpeľných podnikov v novom ekonomickom prostredí.

4.1. Podnikanie v nadväznosti na verejné služby

Podľa zákona č. 277/1994 Z. z. o zdravotnej starostlivosti kúpeľná starostlivosť v Slovenskej republike je súčasťou ústavnej a ambulantnej zdravotnej starostlivosti. V uvedených intenciách by kúpeľníctvo malo prioritne uspokojovať potreby verejného zdravotníctva. Realita presvedča skôr o opaku, keď jestvujúce kúpeľné podniky svoje ekonomické problémy prekonávajú podnikateľskými aktivitami založenými na ponuke kúpeľného produktu na komerčnej báze. Možno to pokladať nielen za riešenie problémov spojených s transformáciou slovenských kúpeľov v súčasnosti, ale aj z pohľadu ich ďalšieho vývoja.

Všeobecná dostupnosť kúpeľných služieb hradených z verejných zdrojov je nenávratnou minulosťou, keď kúpeľná liečba sa na úkor daňových poplatníkov aj evidentne zneužívala. Prísnejšie zásady spojené s úhradou kúpeľnej zdravotnej starostlivosti z verejných zdrojov sa spájajú s prebiehajúcou reformou zdravotníctva. Výber pacientov na kúpeľný pobyt zdravotné poisťovne sprísňujú podľa ich zaradenia do príslušných kategórií v závislosti od typu diagnózy:

Diagnózy typu A

- liečebný proces v prírodných liečebných kúpeľoch je pokračovaním pobytu poistenca v nemocnici, týka sa najmä pooperačných stavov s stavov po úraze,
- zdravotnú starostlivosť v plnom rozsahu hradí zdravotná poisťovňa.

Diagnózy typu B

- patria tu poistenci s chronickým ochorením,
- zdravotnú starostlivosť v plnom rozsahu hradí zdravotná poisťovňa,
- náklady na dopravu, ubytovanie a stravovanie si hradí poistenec sám.

Diagnózy typu C

- týkajú sa liečby duševných chorôb, chorôb z povolania a iných špecifických ochorení,
- na zdravotnú starostlivosť môže prispieť zdravotná poisťovňa poistenca,
- ostatné náklady si hradí kúpeľný klient v plnej výške.

Financovanie kúpeľnej zdravotnej starostlivosti sa realizuje z verejných zdrojov. V minulosti to bolo zo štátneho rozpočtu, a to z kapitoly ministerstva zdravotníctva. Procesné činnosti s nástupom na kúpeľnú liečbu zabezpečovala okresná odborová rada v každom vtedajšom okrese. Kúpeľná starostlivosť bola súčasťou starostlivosti o pracujúcich v kompetencii Revolučného odborového hnutia. Transformačné zmeny súvisiace so zmenou poistenia sa prejavili aj v zabezpečovaní kúpeľnej zdravotnej starostlivosti, ktorá prešla na Sociálnu poisťovňu, a tá značne redukovala nákup počtu poukazov. Dokumentujú to údaje tabuľky č. 2 a č. 3.

T a b u ľ k a č. 2

Nákup poukazov na kúpeľnú starostlivosť

Rok	Počet poukazov	Hodnota v Sk
1995	92 351	834 456 191
1996	97 113	1 018 399 012
1997	102 086	1 196 034 231
1998	94 257	1 229 583 088
1999	89 300	1 216 418 560
2000	70 913	985 318 775
2001	61 790	861 965 125
2002	58 429	788 800 000
2003	51 497	781 600 000

Prameň: Vlastné spracovanie podľa údajov Sociálnej poisťovne.

V roku 2004, pri zmene vysielateľa na kúpeľnú zdravotnú starostlivosť táto činnosť prešla zo Sociálnej poisťovne na zdravotné poisťovne. Údaje sú uvedené v tabuľke č. 3.

Nákup poukazov na kúpeľnú starostlivosť podľa zdravotných poisťovní v roku 2004

Zdravotná poisťovňa	Štruktúra poistencov v %	Počet poukazov	Finančné prostriedky v Sk
Všeobecná zdravotná poisťovňa	65,79	20 000	326 270 000
Spoločná zdravotná poisťovňa	12,65	3 600	65 000 000
Chem. zdravot. poisťovňa Apollo	8,23	2 300	43 013 000
Zdravot. poisťovňa Sidéria-Istota	7,15	2 000	36 300 000
Vzaj. zdravot. poisťovňa Dôvera	6,17	1 700	30 800 000

Prameň: Interné zdroje zdravotných poisťovní

Údaje odzrkadľujú zmeny, keď od 1. 1. 2004 oblasť kúpeľnej zdravotnej starostlivosti prešla na zdravotné poisťovne. Za skúmané obdobie nákup poukazov v roku 2004 v počte 29 600 dosiahol iba 41,7 % stavu roku 2000, čiže kúpeľnú zdravotnú starostlivosť absolvovalo o 41 313 pacientov menej. Skutočné číslo je však oveľa vyššie, pretože ani v roku 2000 neboli všetky návrhy na kúpeľnú zdravotnú starostlivosť realizované v plnej miere. Vyčlenený objem finančných prostriedkov v roku 2004 predstavoval 50,8 % objemu z roku 2000. Rok 2004 bol zaujímavý aj z hľadiska vstupu Slovenskej republiky do EÚ s možnosťou získať poistencov zdravotných poisťovní z členských štátov EÚ.

Zdravotné poisťovne v klesajúcom trende pokračujú a podľa výsledkov nášho výskumu na kúpeľnú zdravotnú starostlivosť v súčasnosti vyčleňujú iba 0,5 – 1,5 % finančných prostriedkov zo svojho rozpočtu. Počet odličených poistencov sa podľa informácií Národného centra zdravotníckych informácií pohybuje okolo 35 000 ročne. Presun zdravotných poisťovní do kategórie podnikateľských subjektov ich prinútil racionalizovať svoje výdavky, ktoré pravdepodobne vyvolajú ďalšiu reštrikciu výdavkov na kúpeľnú zdravotnú starostlivosť. Neuspokojení záujemcovia o kúpeľnú liečbu preto uvítali možnosť jej čiastočnej alebo úplnej úhrady z vlastných zdrojov. Týka sa to predovšetkým solventnejšej strednej vrstvy, na ktorú sa chcú slovenské kúpele v budúcnosti zameriavať. Týmto opatrením sa však stráca sociálny rozmer, pretože sociálne slabšie vrstvy obyvateľstva Slovenska sa postupne z tejto spotreby vylučujú.

Z uvedeného vyplýva, že činnosť prírodných liečebných kúpeľov na Slovensku vo funkcii podnikateľských subjektov nemožno rozvíjať v nadväznosti na poskytovanie služieb verejného zdravotníctva.

4.2. Podnikanie v komerčných službách

Vláda Slovenskej republiky však na druhej strane podporuje rozvoj podnikateľských aktivít kúpeľných podnikov tým, že kúpeľníctvo vyhlásila za jednu z priorit rozvoja

cestovného ruchu na Slovensku. Presun ťažiska kúpeľných služieb z verejných do komerčných oprávňuje kúpeľné podniky uchádzať sa o finančnú podporu z fondov EÚ. Projekty podali takmer všetky kúpeľné podniky, ale realizované boli iba niektoré. Pozri tabuľku 4.

T a b u ľ k a č. 4

Finančná výpomoc z fondov EÚ pre kúpeľné podniky na Slovensku

Poradové číslo	Názov a miesto podnikania príjemcu pomoci	Miesto realizácie projektu	Názov projektu	Výška schváleného NFP v Sk
1.	Kúpele Nový Smokovec, a. s.,	Vysoké Tatry	Kongresové centrum Nový Smokovec	18 000 000
2.	Kúpele Horný Smokovec, s. r. o.	Vysoké Tatry	Kúpele Horný Smokovec výstavba relaxačno-rehabilitačného centra a výstavba apartmánov pre matky s deťmi	4 500 000
3.	Prírodné jódové kúpele Číž, a. s. Číž	Číž	Doplnkové služby a rekonštrukcia liečebného domu Rimava v Prírodných jódových kúpeľoch Číž	47 000 000
4.	Kúpele Štrbské Pleso, a. s.	Vysoké Tatry	Prestavba Liečebného Domu Hviezdoslav Štrbské Pleso na Grand hotel *****Kempinski	80 000 000
5.	Slovenské liečeb. kúpele, a. s. Turčian. Teplice	Turčianske Teplice	Výstavba liečebno-rehabilitačného centra	40 000 000
6.	Kúpele Dudince, a. s. Dudince	Dudince	Prestavba Kúpeľov Dudince zameraná na zvýšenie kvality a atraktívnosti ponúkaných služieb	107 000 000
7.	Kúpele Štós, a. s. Štós	Štós	Vodný svet Kúpele Štós Štós	11 000 000

Kúpeľné podniky majú záujem nielen o prostriedky z EÚ, ale aj isté očakávania, ktoré vylepšia ekonomickú stránku ich činnosti. Aké sú očakávania kúpeľných podnikov z podnikania v ekonomickom priestore EÚ, vyjadrujú nasledovné informácie, získané zo všetkých prírodných liečebných kúpeľov na Slovensku:

- pozitívne očakávania naplnila negatívna skúsenosť, keď skoro všetky české zdravotné poisťovne zrušili zmluvy so slovenskými kúpeľmi;
- viac príležitostí presadiť sa na kúpeľnom trhu EÚ, ale skúsenosť nás presvedča, že všetky zahraničné poisťovne si chránia peniaze svojich klientov a preferujú domáce kúpele. Vyskytujú sa však aj prípady uzatvárania zmlúv na kúpeľnú liečebnú starostlivosť priamo so zahraničnými poisťovňami (Holandsko, Česko), častejšie však s cestovnými kancelárkami, ktoré riešia vzťah s poisťovňou svojho klienta;
- viac príležitostí presadiť sa na svetovom trhu – aktuálne pri kúpeľných podnikoch s bohatou kúpeľnou tradíciou a s vysokým štandardom poskytovaných služieb. Najznámejšie slovenské kúpele vo svete sú Piešťany;
- zvýšenie zahraničnej klientely vnímame ako šancu pre všetky kúpele vzhľadom na otvorenie trhu a vysokú koncentráciu prírodných liečivých zdrojov na Slovensku v porovnaní s ostatnými štátmi EÚ;
- rozvoj kúpeľného turizmu na hraniciach s Českom, Poľskom, Ukrajinou Maďarskom;
- očakávame vyššiu konkurenciu, ktorú podmieňuje rozvoj produktu do hĺbky i šírky v spojitosti s vysokou kvalitou ponúkaných služieb potvrdených uznávanými certifikátmi;
- nové formy konkurencie spôsobené „preťahovaním“ klientov z jedných do druhých kúpeľov v národnom i medzinárodnom meradle;
- neovplyvní to činnosť podniku, lebo sa opierame o vlastné kontakty, vybudovanú bázu klientov a dobré meno podniku.

Uvádzame tiež prehľad aktivít kúpeľných podnikov pri využití nenávratného príspevku zo štrukturálnych fondov EÚ pri zavádzaní Systému manažérstva kvality a certifikátov v rámci ISO noriem a pri externalizácii procesov. Príspevok z EÚ získali nasledovné prírodné liečebné kúpele: Bojnice, Brusno, Dudince-Diamant, Bardejovské kúpele, Vyšné Ružbachy, Trenčianske Teplice, Turčianske Teplice, Dudince, Piešťany, Smrdáky.

V súčasných, pre kúpeľné podniky zložitých ekonomických podmienkach, je získanie prostriedkov z fondov EÚ a formou štátnej pomoci príležitosťou na rozvoj podnikateľských aktivít. Na danú oblasť sa zameriavala časť výskumného projektu Katedry služieb a cestovného ruchu Obchodnej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave VEGA č. 1/1229/04 – Pozícia kúpeľníctva v súčasných spoločensko-ekonomických podmienkach a perspektívy jeho rozvoja.

V oblasti komerčných služieb sa zameriavajú na samoplatcov v oblasti tradičného kúpeľníctva, ale aj v kúpeľnom wellness, ktorý patrí medzi progresívne sa rozvíjajúce formy podnikateľských aktivít.

V ekonomických výsledkoch kúpeľných podnikoch sa nepriamo odráža aj prístup obyvateľov k vlastnému zdraviu v liečebnej i preventívnej zložke. Zo 176 domácností náhodne oslovených vo všetkých krajoch Slovenskej republiky vo výskumnej úlohe *Komercializácia verejných služieb s aplikáciou na zdravotníctvo* až v 157 domácnostiach, t. j. 89,20 %, ani jeden člen domácnosti kúpeľné služby za posledné dva roky vôbec nevyužil a do kúpeľov sa ani nechystá. Hlavným dôvodom bol vysoký stupeň byrokracie pri vybavovaní kúpeľnej liečby, ktorú si nahrádzali pobytmi pri mori alebo inými zdravotno-rekreačnými aktivitami.

Ekonomika slovenských kúpeľov, možno povedať, je v korelačnej závislosti od zdravia obyvateľstva. Súčasná zdravotnícka štatistika potvrdzuje pomerne vysokú chorobnosť obyvateľstva Slovenskej republiky. Radikálne spoločenské zmeny sa tiež negatívne prejavujú na zdraví obyvateľstva, ale začína sa aj meniť postoj k vlastnému zdraviu z hodnotového aspektu. Nové kúpeľné produkty pre konkrétne spotrebiteľské segmenty zvyšujú prestíž slovenských liečebných kúpeľov nielen doma, ale i v zahraničí. Ide najmä o ponuku krátkodobých pobytov vrátane služieb wellness.

Uvedené podčiarkuje, že kúpeľné podniky majú príležitosti rozvíjať svoje podnikateľské aktivity aj v budúcnosti, najmä orientáciou na samoplatcov a zahraničných klientov. Predpokladá to spoluprácu s externým prostredím, kde možno zaradiť najmä: organizácie štátnej správy a miestnej samosprávy, dodávateľské organizácie, zamestnávateľov, výstavy, veľtrhy a všetky marketingové aktivity kúpeľného podniku, poradenské firmy, informačné a komunikačné technológie a, samozrejme, reálnych i potenciálnych klientov, ktorí sú zárukou rozvoja podnikania v kúpeľníctve.

Záver

Podnikanie kúpeľných podnikov podmieňujú prírodné liečivé zdroje, ktoré sú na každom kúpeľnom mieste jedinečné. Prírodné liečivé zdroje predurčujú indikačné zameranie kúpeľov, hoci z ekonomických dôvodov sa prejavuje tendencia toto zameranie rozširovať.

Slovenské kúpeľníctvo je jedným z mála odborov ekonomických činností, ktoré potenciálne obstoja v medzinárodnom porovnaní. Deklarujú to všetky orgány a inštitúcie zaoberajúce sa zdravotníctvom, cestovným ruchom a ostatnými naväzujúcimi činnosťami. Potvrdzuje to aj Stratégia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky, ktorá rozvoj kúpeľného cestovného ruchu pokladá za jednu zo svojich priorít. Slovenské liečebné kúpele prispievajú k tvorbe aktívneho salda platobnej bilancie, v časti bilancia služieb, rovnako majú významný podiel na zviditeľňovaní Slovenska vo svete.

Slovenské kúpeľníctvo so svojim multiplikačným efektom na rozvoj podnikateľských aktivít ďalších podnikov má perspektívy ďalšieho rozvoja z viacerých príčin. Má vysokú koncentráciu prírodných liečivých zdrojov,

kvalifikovaný personál a bohatú kúpeľnú tradíciu. Možnosti sú v skvalitňovaní činnosti existujúcich kúpeľov, využívaní termálnych kúpalísk na kúpeľný cestovný ruch, ale aj vo výstavbe kúpeľných zariadení na miestach s výskytom prírodných liečivých zdrojov doteraz nevyužívaných.

Slovenské kúpeľníctvo si zasluhuje väčšiu pozornosť štátu, samosprávnych orgánov, podnikateľských subjektov i akademických inštitúcií pri aplikácii aktuálnych vedeckých poznatkov v teoretickej i praktickej oblasti.

Kľúčové slová

kúpeľný podnik, podnikanie, transformácia, kúpeľní klienti, problémy, príležitosti

Literatúra

1. ELIAŠOVÁ, D. a kol.: *Kúpeľníctvo*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2003. 170 s. ISBN80-225-1687-2.
2. ELIAŠOVÁ, D. a kolektív: *Komericializácia verejných služieb s aplikáciou na zdravotníctvo*. Výstup výsledkov interného grantu č. 0148/00. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2002. ISBN 80-225-1518-3.
3. ELIAŠOVÁ, D.: editorka zborníka *Pozícia kúpeľníctva v súčasných spoločensko-ekonomických podmienkach a perspektívy jeho rozvoja*. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2006. 130 s. ISBN 80-225-2234-1.
4. ELIAŠOVÁ, D.: *Osobitosti podnikania kúpeľných podnikov*. In: Sborník príspevku z kolokvia.Ostrava, 2004. VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ostrava, 2004, s. 74 –80. ISBN 80-248-0610-X..
5. ELIAŠOVÁ, D.: *Význam a úlohy terénneho prieskumu pri realizácii vedeckovo-výskumných projektov v cestovnom ruchu*. In: Acta oeconomica N° 19 Cestovný ruch ako interdisciplinárny jav a jeho výskum. Banská Bystrica: UMB EF, 2006. ISBN 80-8083-211-0.
6. GÚČIK, M., ŠÍPKOVÁ, I.: *Globalizácia a integrácia v cestovnom ruchu*. Knižnica cestovného ruchu 7. Banská Bystrica: Slovensko-švajčiarske združenie pre rozvoj cestovného ruchu, 2004. ISBN 80-969261-0-1.

Summary

Health Resort and Spa Activities in the New Economic Environment

The political changes in 1989 subsatantially affected the activities of health resorts and spas in Slovakia in regard of their transformation to private enterprises. The basis of the conference article is a brief outline of the development of the organization system and proprietary relationships – the preconditions of their existence in the market economy. Presently, the majority of health resorts and spas exist as privately owned stock companies. The article focuses on the problems as well as the opportunities associated with new approach to process implementation in the nev economic environment.

Adresa autora

Ing. Darina Eliašová, PhD.
Katedra služieb a cestovného ruchu
Obchodná fakulta
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava
Slovensko
Tel.: +0421(0)2 / 672 91 538
E-mail: eliasova@dec.euba.sk